6131

TULUSAID OSKUSI

— 1 —

A. KEEGISTE

Värvimine ja tapeetimine

meistri abita

Hind 75 senti

Kirjastusühisus „Agronoom“ — Tallinnas, 1928

A. KEEGISTE

Värvimine ja tapeetimine meistri abita

K. Kei ja teiste autorite järele kokku seatud

KIRJASTUSÜHISUS „AGRONOOM“
TALLINN, 1928

Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas, V. Pärnu mnt. 31.

Evar 6151
ENSV TA
Teaduslik
Raamatukogu
Bait.
87-84

Saatesõna.

Eestikeelne tehniline kirjandus on veel võrdlemisi kehv. Iseäranis suurt puudust tuntakse meil praktilist oskust käsitavas kirjanduses, niisuguses kirjanduses, mis väheste kogemustega töötajatele nende tegeliku töö juures nõu ja juhatusega abiks oleks.

Käesolev raamatuke ongi mõeldud just nendele, kes maalri- või tapeetimistöid teha kavatsevad oma hoonetes enese tööjõuga. Iseäranis tihti tuleb seda ette maal, kus meie laialine põllumeeste pere sarnaseid töid teeb talutöö vaheaegadel ja kus õppinud meistrite leidmine sagedasti on suurte raskustega seotud.

Julgeme loota, et käesolev raamatuke, mis on kokku seatud peaasjalikult samalaadilise rootsikeelse K. Key raamatu „Hjälp dig själf i bo och byggnad“ järele, oma otstarvet täita suudab.

Autor.

Sisukord:

Lhk.

Saatesõna 3
Sisukord 5

VÄRVIMINE.

Värvimine õlivärvidega 9
Värvi sideaineid 9
Linaõli 9
Terpentiin 10
Värvide ostmisest ja nende tarvitamisest 10
Tsinkvalge 11
Tinavalge 11
Küünrus 11
Inglispunane 11
Punane tsinnoober 11
Signaalpunane ehk permanentpunane 11
Raudmennik 12
Tinamennik 12
Ooker 12
Kroomkollane 12
Umbra 12
Ultramariin 12
Pintsel ja selle käsitamine 12
Muid abinõusid värvimiseks 13
Ettevalmistusetöid 13
Polituuri valmistamine 13
Spahkeldamiskiti valmistamine 13

Lhk.

Uue puu värvimine 13

1. moment. Polituuri või oksalakiga ülevõõpamine 14
2. „ Kruntimisvärvi valmistamine 14
3. „ Kruntimine 15
4. „ Spahkeldamine 15
5. „ Esmakordne värvimine 16
6. „ Teiskordne katmine 16

Emailimine 17
Mõnd märkmeid maalritöö tegemiseks 17
Lakkimine 18

Müüride värvimine õlivärviga 19

Väliseid värvimistöid 19

Aknaraamide värvimine 20

Uue maja värvimine 20

Ennevärvitud asjade värvimine 21

1. Vana värvi mahakraapimine 21
2. Mõnd värvi mahavõtmisvedelikke ja kraapimine 21
3. Põletamine ja kraapimine 23

Raudasjade värvimine 23

Raudplekist katuste värvimine 25

Värvimine liimivärviga 25

Ettevalmistusetöid 26
Müüride parandus 26
Seebiveega niisutamine 26
Vaigu- ja rasvaplekkide kaotamine 27

Liimivärvi valmistamine 27
Liimivärviga värvimine 28
Vana liimivärvi ülevärvimine tapeedil või puul 29
Vanade krohvlagede värvimine 29
Vana papplae värvimine 29
Pliitade ja ahjude värvimine 29
Liimivärv tapeetide asemel 30
Joonte tõmbamine 30
Vana viis seinu pritsida 31
Shablooniga värvimine 31

Värvimine kriitvärviga 32

Vanade majade loomulik hall värv 32

Lhk.
Krohvitud seinte ja müüride värvimine 32
Lauda lupjamine seespoolt 33
Värvimine punase (rootsi) värviga 34
Peitsimine, poonimine ja lakkimine 35
Põrandate värnitsaga ületõmbamine 36
Põranda lakkimine 36

TAPEETIMINE.

Materjalide ostmine 37
Kliisterdamislaud 37
Kliistri keetmine 37
Aukude parandamine 38
Kuidas müüre tapeetimise jaoks ette valmistada 38
Puuseinte tapeetimine 38
Tapeetide lõikamine 38
Kliisterdamine 39
Tapeedi seinaletõmbamine 40
Bordid (äärised) 41
Materjalide tarvitusnormid maalritööde juures 42
A. Puupindala värvimine 43
B. Krohvi-, telliskivi- ja pottkivipindade värvimine . . . 45
C. Raudpindade värvimine 46
D. Lupjamine ja liimivärvidega katmine 47
E. Tapeetimine 48
Tarvitatud kirjandus 51

VÄRVIMINE.

Värvimine õlivärvidega.

Materjale ja tööriistu:

Värnits (keedetud linaõli).
Terpentiin } kuivamist kiirendavad ained.
Sikatiiv }
Pintsleid.
Värvinõusid.
Vahukivi (Pimsskivi).
Terasest spahkeldamislabidas.
Mitmesuguseid värve (värvimuldu).

Polituuri valmistamiseks:

Shellak.
Denatureeritud piiritus.

Spahkelkiti valmistamiseks:

Kriidijahu, maalriliim, ooker, tsinkvalge või mennik.

Müüri ja krohvi aukude tasandamiseks:

Kips.

VÄRVI SIDEAINEID.

Linaõli. Kõikide õlivärvitööde juures tarvitatakse värvi sideaineks peamiselt linaõli. Müügil on kahesugune linaõli: toores ja keedetud. Viimast nimetatakse harilikult värnitsaks ja tema on kõige tähtsamaks materjaliks õlivärviga värvimisel. Sellepärast tuleb alati kõige paremat sorti värnitsat osta ja teda otstarbekohaselt alal hoida. Kui värnits on vana või halba sorti, siis kaotavad ka teised värvimise materjalid, nii head kui nad ka muidu oleksid, oma väärtusest.

Värnits peab olema selge, kollakas või kollakaspruun. Kunagi ei tohi ta olla segane ega tumepruun. Alal hoida tuleb teda hästi kinnikorgitud pudelites või plekknõudes. Ka ei tarvitse värnitsat palju korraga tagavaraks osta, sest ajajooksul aurab temast kuivamisaine ära, ja värv, mis kauaseisnud värnitsaga valmistatud, kuivab pikka ja tikub kergesti muutuma kleepivaks.

Helevalgete värvide jaoks tarvitatakse pleegitatud värnitsat.

Keetmata linaõli tarvitatakse peamiselt aknakiti valvalmistamisel.

Terpentiin. Terpentiin, mida tahetakse õlivärviga värvimisel tarvitada, peab olema selge kui vesi. Ta ei tohi olla kleepiv, vaid peab ruttu ära aurama, kui teda sõrmede vahel vähe hõõrutakse.

Prantsuse ehk puhastatud terpentiinil ei ole lõhn nii vastik kui harilikul ja on ka muidu parem.

VÄRVIDE OSTMISEST JA NENDE TARVITAMISEST.

Tsinkvalge.
Tinavalge (mürgine, ainult väliste tööde jaoks).
Kriit (pulber).
Küünrus (tahm).
Punane tsinnoober.
Signaalpunane (väliste tööde jaoks).
Raudmennik.
Tinamennik.
Inglispunane.
Ooker tume või pruun.
Kroomkollane.
Umbra.
Ultramariin.

Endistel aegadel pidi maaler ise omale värvid peeneks hõõruma, mis oli väga tülikas töö, nüüd saab aga valmis jahvatatud värve osta igast värvipoest. Ja mitte ainult valmis jahvatatud, vaid ka värnitsaga valmis tehtud värve, mis harilikult plekktoosides müügile lastakse, on peaaegu igas toonis saada. Kuid suuremate värvimistööde juures läheb valmissegatud värvide tarvitamine

ikkagi kalliks ja pealegi tuleb iga värviga ületõmbamise juures isesuguse paksusega värve tarvitada, siis on parem ja odavam värve ise valmistada. Ainult lakkvärvid tuleb alati osta valmistehtult.

Osa värve — iseäranis värvimullad — kipuvad õhu niiskuse mõjul terra või koguni tükki minema, seepärast tuleb neid hoida hästi kindlates nõudes või koguni kinnikorgitud pudelites.

Tsinkvalge harilikult muutub paberist kottides üle aasta hoides kõlbmatuks. Teda võib siis küll kahe sileda maalrikivi vahel peeneks hõõruda, kuid see töö on raske ja nõuab palju aega, nõnda et targemine toimetab see, kes uue värvi ostab.

Tsinkvalge on soovitavam tarvitada kui tinavalge osalt sellepärast, et tema ei ole mürgine, osalt ka sellepärast, et tema aja jooksul ei lähe kollaseks.

Osta võiks sileesia tsinkvalget nr. 1 kui seda saada juhtub olema. See on kergem ja katab paremine kui belgia või prantsuse oma.

Tinavalge. Hollandi tinavalge, keemiliselt puhas pulber, on kõige parem, kuid teda peab ainult väliste tööde juures tarvitama, sest et ta on mürgine.

Küünrus. Küünrust tarvitatakse kas puhtalt, kui tahetakse saada süsimusta värvi või jälle segatakse teistele värvidele hulka, kui neile tumedamat tooni tahetakse anda. Valgele vähe juurdelisatult teeb ta selle sinakaks. Küünrus kuivab visalt, sellepärast tuleb temale hulka lisada kuivamist kiirendavaid lisandeid.

Inglispunane ei ole mürgine ja ühekordse ületõmbamisega on asi värvitud. Tarvitatakse seda maalritööde juures võrdlemisi harva.

Punane tsinnoober on üks kangem punane. Teda tarvitasid juba vanaaja kultuurrahvad, ka tuleb tema nimetus ette vanas testamendis. Tsinnoober, mis praegusel ajal saadakse, ei taha hästi välise ilma käes seista ja läheb kergesti tumedaks, kui päike tugevasti peale paistab. Inglise tsinnoober on kõige odavam.

Signaalpunane ehk permanentpunane. See on üheks kõige paremaks välisvärviks.

Raudmennikut tarvitatakse samuti kui tinamennikut, kuid tema ei ole mürgine. Katab hästi ja on odavam tinamennikust.

Tinamennikut tarvitatakse raua ja pleki kruntimiseks.

Ooker on odav värv ja tarvitatakse nii hoonete väliskui ka seesmise, nimelt põrandate, värvimise juures. Müügil on meil peaasjalikult kaks tooni — tume ja hele ooker.

Kroomkollast leidub samuti paljudes toonides. Iseäranis odav on nõndanimetatud uuskollane.

Umbra on tore värv. Ta katab hästi, kuivab kergesti ja on hästi vastupidav. Teda on müügil väga mitmesugustes toonides, alates kollasega ja lõpetades tumepruuniga, kust ka tema mitmesugused nimetuseid on tulnud, nagu „seepia“ jne. Põletatud umbra on suurepärane.

Ultramariini peale sinise tuleb ette ka veel teistes värvides. Teda tarvitatakse väga mitmesuguste maalimistööde juures. Jookseb pintslilt kergelt ja on täiesti vastupidav. Paneb vastu niihästi õhu kui ka valguse mõjule.

PINTSEL JA SELLE KÄSITAMINE.

Ilma heade pintsliteta ei sa iialgi head tööd teha. Sellepärast peab alati ostma kõige paremaid pintsleid, mis iganes saada, ja nendega siis ka hoolikalt ümber käima.

Tarvitamisega ei lähe pintslid halvemaks, kui nad igakord peale tarvitamist puhtaks pestakse, nõnda et värvi ei saa sinna sisse jääda ja ära kuivada. Jäi sinna midagi sisse, siis on juba raske neid puhtaks saada.

Pintslit ei või ilmaski värvi sisse seisma jätta, vaid ta tuleb kohe peale töö lõppu värvipoti kohal nüri noatera või mõne muu sarnase asja vastu värvist puhtaks tõmmata ja siis külma vette panna, kuhu ta järgmise tarvitamiseni jäägu. Kuid seal ei tohi teda niikaua hoida, et ta pehkima hakkaks.

Suured pintslid hõõrutakse seebiga kokku ja pestakse soojas vees seni, kuni värv küljest ära läheb. Väikesemaid pintsleid võib puhastada ka terpentiiniga.

MUID ABINÕUSID VÄRVIMISEKS.

Kui omale veel mõni hästi puhtaks tehtud konservipurk muretseda, milles värve valmis segada, peale selle paar puulabidat värvide liigutamiseks ja terasest spahkeldamislabidas, siis ollakse värvimiseks ennast tarviliste tööriistadega täiesti varustanud.

ETTEVALMISTUSETÖID.

Polituuri valmistamine. Polituur, mis värvimise juures tarvis läheb, valmistatakse pruunist shellakist ja denatureeritud piiritusest.

Shellak, mis harilikult õhukestes tahvlites müügil on, pigistatakse sõrmede vahel peeneks ja topitakse pudelisse. Piiritus valatakse peale ja pudel pannakse mõnda sooja kohta seisma, kas pliidile või soemüürile. Vahetevahel tuleb pudelit loksutada, kuni shellak ära sulab.

Polituuri müüakse ka valmistehtult, kuid ise valmistades tuleb ta märksa odavam.

Pintsel, millega polituuri peale tõmmatakse, tuleb alati denatureeritud piiritusega puhtaks pesta, sest muidu läheb ta kõvaks nõnda et enam pehmeks ei saagi. Kui teda aga tihti tarvis läheb, siis võib ta polituuris seistagi.

Spahkeldamiskiti valmistamine. Spahkelkitt valmistatakse kriidijahust ja värnitsast, millele juurde lisatakse kas ookrit, tsink- või tinavalget või mennikut. Viimase kolme värvi juurdelisamist toimetakse selle järele, milline on kattevärv. On näiteks värvida põrandaid, siis olgu kitis ooker, valge õlivärvi juures tsink- või tinavalge, raudanumate ja plekk-katuste kittimisel lisatakse kitile veel juurde tinamennikut. Sisemiste ruumide värvimisel lisatakse spahkelkitile hulka ka maalriliimi.

Uue puu värvimine.

Värvimisetöö tegelikule kirjeldusele asudes kõigepealt vaatame uue puu värvimist, see on sarnast värvimist, kus niisugust asja värvitakse, mis seni värvimata seisis. Alati peab maaler meeles pidama, et enne kui värvima hakata, tuleb vaadata, et asi, mida värvida mõeldakse, oleks tolmust ja porist võimalikult puhas. Peale selle peab asi veel olema täiesti kuiv.

Mööbli ja teiste väikesemate asjade värvimine sünnib, mõistagi, kõige paremine kuskil varju all, kui aga ruumi vähe, siis võib seda kaunis hästi teha ka väljaski. Kuid väljas värvides tuleb riskeerida, sest igasugused putukad ja tolmukübemed jäävad poolkuiva värvi külge kinni. Suuremad putukad aga jätavad värvitud asja oma jälgi täis. Sellepärast parem viimast ületõmbamist ette võtta kuskil ruumis.

Värvimisele minev asi asetatakse nõnda, et temale igaltpoolt kergesti ja hõlpsasti ligi pääseb. Toolid ja lauad tõstetakse saelaudadele, nõnda et värvimisel pintsliga mitte põranda külge ei puutuks. Peale selle laotatakse põrandale nende alla veel paks paber või kotid. Õlivärviplekid värvimata põrandal on näotud, nõndasamuti ka teisetoonilised värviplekid värvitud põrandal, ja nendest ei saa muidu lahti kui hööveldamisega või põranda ülevärvimisega. Lahtised lauatahvlid, aknaraamid ja muud sarnased asjad pannakse värvimise juures selle jaoks kokkulöödud pukkidele.

1. moment. Polituuriga või oksalakiga ülevõõpamine. Mööblil ja muudel asjadel, mis kuuse või männipuust valmistatud, näeme tihti oksa asemeid ja rasvastena paistvaid plekke, kust hiljemalt hakkab vaiku erituma. Kõik niisugused kohad tuleb eespool-kirjeldatud polituuriga või oksalakiga üle tõmmata.

Natuke seda lakki kallatakse mõne vana tassi sisse, kastetakse siin temaga mõne pintsli ots kokku ja tõmmatakse nimetatud kohad üks või kaks korda üle.

Need, kohad, mis päikesepaistel seisavad, tuleb mitu korda üle tõmmata, sest muidu lööb vaik ikkagi üles ja tuleb läbi värvi välja. Kui aga polituuri mõnda kohta paksult juhtub jääma, siis hõõrutakse see tasase vahukiviga või peene liivapaberiga kord üle.

Polituur kuivab varsti kõvaks ja asi on kruntimiseks valmis.

2. moment. Kruntimisvärvi valmistamine. Kruntimisvärv on pea alati sama värv, millega pärastpoole ka asja lõplikult värvida tahetakse, ainult lisatakse sinna rohkem värnitsat juurde. Suurem osa värve (pulbrites) laseb ennast värnitsaga käsitsi kokku hõõruda. Ainult tina- ja tsinkvalge õlivärvid ei lase end käsitsi nõu sees värnitsaga valmis hõõruda, — neid tuleb segada

kas värvihõõrujaga või väga peenikeste maalritööde jaoks koguni maalrikivi peal. Viimane töö on väga tülikas ja aegaraiskav, nüüdsel ajal tehakse seda väga harva. Käsitsi värvi valmistamise juures valatakse värnits mõne nõu sisse, näiteks, hästi puhtaks tehtud konservipurki ja pannakse ühtelugu hoolega ümber liigutades vähehaaval värvi juurde. Värv olgu seesama, millega pärast värvida mõeldakse.

Tähtis on, et kõik juurdelisatud värv enne uue juurdepanekut värnitsaga täiesti segi läheks.

Et värv põhjalikult segatud ja täiesti ühtlane saaks, selleks pistetakse mõni pintsel otsapidi värvi sisse kuni poti põhjani ja veeretatakse pintslivart kahe käe vahel edasi-tagasi. Ühes varrega hakkab ka pintsel all värvi sees veerlema ja liigutab kõik värvi põhjast üles vastu poti seinu.

3. moment. Kruntimine. Kui värv on valmis, läikiv ja veniv, hakkab värvimine. Paras suur harjaspintsel kastetakse otsapidi kergesti värvisse. Kokkukastetud pintsliga tõmmatakse kergesti üle värvitava asja, nõnda et värv võimalikult õhukeselt ja ühtlaselt asja kataks. Tõmbed peavad sündima pikuti puud.

Pintsel ei tohi ilmaski nii värvi täis olla, et temast tilguks ehk et ta määriks.

Hea on, kui kõigepealt need asjade osad ära värvitakse, mis vähem silma puutuvad. Laudade juures, näiteks enne jalgade sisemised küljed — kui jalad on neljakandilised, siis laua alumine serv, välimine serv ja viimaks laua pealmine pind.

Ainet, mis kuivamist kiirendaks, kruntvärvile juurde panna ei sünni, see kuivab isegi paari päeva jooksul.

Kruntimise otstarve on puu augukesi täis täita.

4. moment. Spahkeldamine. Kui kruntvärv on ära kuivanud, tuleb kõik oksaaugud, praod, lõhed ja muidu mitte tasased kohad spahkelkitiga tasaseks tõmmata.

Terasest spahkeldamislabidaga võetakse natuke kitti, aetakse see augu kohta, mida täita tahetakse, laiali, litsutakse hästi kinni, tõmmatakse siledaks ja servad nii õhukeseks kui vähegi võimalik. Kui auk on suur tuleb kittimist toimetada kahes võttes, muidu kulub kuivamiseks palju aega.

Kui kitt täiesti kuiv, milleks päev või paar ära kulub, võib kititud kohta vahukiviga üle hõõruda, kuni see siledaks ja tasaseks läheb. Hõõrumisel tekkinud puru ja tolm pühitakse ära mõne kuiva, puhta pintsliga või harjaga.

Et spahkeldamine igav ja hooltnõudev töö, siis peab tunnistama, et niisugustel juhtudel, kus karedad kohad mitte just silmatorkavad ei ole, parem on see töö hoopis ära jätta.

5. moment. Esmakordne värvimine (silitusületõmbamine). Teiskordsel ületõmbamisel on teine otstarve, mispärast seda ka teisiti nimetatakse, nimelt silitusületõmbamiseks.

Siin valmistatakse värv samuti kui esimesel korral, ainult paksem ja vähese terpentiini või sikatiivi juurdelisamisega.

Ka seekord, samuti nagu alati värvimisel, tõmmatakse värv nii õhukeselt värvitava asja peale kui vähegi võimalik. Kui tahetakse et pind siledaks jääks, siis lihvitakse teda, see tähendab, hõõrutakse tasase vahukiviga kohe, kui värv peale on tõmmatud ja veel mitte kuivama ei ole hakanud. Et hõõrumisel värv mõnda kohta kokku kuhjub, siis tuleb see pärast hõõrumist laia pintsliga uuesti tasaseks tõmmata.

Kui vahukivi ei taheta tarvitada, siis võib ka liivapaberit nr. 3 võtta.

6. moment. Teiskordne katmine ehk (lõplik värvimine). Kui silitusületõmbamine on kuiv, tõmmatakse asjale harilikult üks või vahest veel ka rohkem kordi värvi peale, olenedes sellest, kui peent tööd tahetakse ja kui suur on värvi katmisvõime.

Valge värv alati nõuab rohkem võõpamist kui muud värvid. Ka enne lõpliku värvikorra pealetõmbamist lihvitakse ennem värvipind siledaks. Nüüd tarvitatakse liivapaberit nr. 1. Lihvimisel tuleb aga nurgeliste asjade teravaid kante silmas pidada. Et liivapaberiga oleks kergem töötada, mähitakse ta sileda neljakandilise puutüki või lihvimiskorgi ümber. Seeläbi hoiab maaler oma sõrmi kui ka paberit asjata kulutamise eest.

Viimasel katmisel mõnikord lisatakse ka värvile juurde mõnda läikõli, mis värvitud asja läikivamaks teeb.

Värvi laialilitsumisel tuleb pintsliga igas sihis tõmmata, küll pikuti, küll põigiti puud, aga töö lõpetamisel — alati pikuti puud.

Kui värvitud pind lõhkema hakkab või muhke või mulle üles ajab, siis tuleb see sellest, et eelmisel korral peale tõmmatud värv alles kuivamata oli. Kui värv krimpsu ehk voltidesse tõmbub, siis on teda liiga paksult peale pandud. Sama viga tuleb ka siis esile, kui värvitav puu ei olnud kuiv.

EMAILIMINE.

Kui iseäranis peent ja läikivat välimust tahetakse, võib viimaseks ületõmbamiseks tarvitada mõnda lak- või emailvärvi.

See ostetakse valmistehtult. Müügil on ta plekktoosides, kõveneb ja kuivab hästi, kusjuures ta väga vastupidavaks muutub.

Muidugi mõista, et emailvärvi igasuguste värvimistööde juures võib tarvitada, kuid suuremate asjade jaoks läheb see ikkagi kalliks. Ka võib teda mitu korda ületõmbamiseks võtta, kuid väga hästi käib esimestel kordadel ka kodu valmistatud värv.

MÕND MÄRKMEID MAALRITÖÖ TEGEMISEKS.

Värvi segamine olgu põhjalik. Värv võetagu mõne toosi või kruusi sisse ja kallatagu selle servast vähehaaval potti, teda seal alatasa ümber liigutades. Värv valmistatagu nii paks, et leivanoa-laiune puust segamislabidas püsti seisaks või ainult pikkamööda maha vajuks. Vahetevahel tuleb värv mõne puulabidakesega põhjani läbi liigutada ja lõpul vähe värnitsat juurde lisada, kui värv hakkab paksuks jääma.

Värv tuleb alati õhukeselt peale tõmmata, kunagi ei tohi ta puud mööda jooksta. Kaks õhukest pealetõmmet on kaugelt parem kui üks paks.

Värvi tuleb igakord pintsliga vähe võtta. Et seda oleks hõlpsam toimetada, seotakse nöör põiki üle poti: jäi pintsli külge palju värvi, tõmmatakse see nööri vastu maha.

Värvipoti servad olgu alati puhtad. Kui värv servadel kõvaks kuivab ja sealt kõvad tükid potti kukkuvad, siis saab viimases värv rikutud.

Sikatiivi või terpentiiniga tuleb ettevaatlikult talitada. Kui neid tarvis juurde panna, siis ainult sel silmapilgul, mil värvi tarvitama hakatakse. Kui värvitud asi veel lakkimisele läheb, siis sikatiivi tarvitada ei tule.

Ilmaski ei pruugi uut värvikorda peale tõmmata enne kui alumine täiesti läbi kuiv ei ole.

Asju, mis vihmast märjad või muidu niisked, värvida ei või.

Valmistehtud värv, mis vana, nõndasamuti värnits ja terpentiin, mis kaua seisnud või vanaks läinud, ei kõlba kunagi tarvitada, sest niisuguse värviga värvitud pind läheb rakku, värv langeb maha või jääb kleepivaks.

Niisugused kohad, mis kõige rohkem päikese ja vihma käes on, nagu aknaraamid, tuleb üks kord rohkem värviga üle tõmmata kui harilik.

Iialgi ei või pintsleid värvi sisse seisma jätta, vaid need tuleb hoolega värvipoti kohal mõne nüri noatera vastu puhtaks tõmmata ja siis teise potti külma vee sisse panna, nõnda et vesi mitte üle harjaste ei ulatuks. Kui nendega jälle värvima hakatakse, tuleb vesi hoolega maha raputada ja pintsleid paberi vastu kuivaks tõmmata, muidu asjale peale tõmmatud värv hakkab rakke või põisi üles ajama.

Värv pintslites ei tohi kunagi ära kiuvada lasta, vaid pintsleid tuleb hoolega puhtaks pesta, nagu eespool nimetatud.

Kui päevatöö lõppenud, tuleb värvile potti natuke vett peale valada, — see hoiab värvi ja ei lase nahka peale tulla. Kui hiljemalt värvi jälle tarvitama hakatakse, tuleb vesi hoolega ja põhjalikult pealt ära kallata.

LAKKIMINE.

Tahetakse, et värvitud asjad oleksid eriti libedad ja läikivad, siis võib neid hea kopaal-lakiga üle tõmmata. Niisugusel juhul tuleb alati ainult värvita ja kõige paremat sorti lakki tarvitada, vastasel korral muutub värvitoon.

Lakk tõmmatakse mõne laia, harjastest tehtud tasase pintsliga nii õhukeselt ja ühtlaselt peale kui vähegi võimalik.

Kui sees lakitakse, pannakse lakitav asi hästi akna ligi nõnda, et valgus otsekohe selle pinnale paistaks, mida lakkida mõeldakse. Kui nüüd pintsliga tõmmatakse samas sihis, mis valgus langeb, siis on selgesti näha, kas

lakk saab ühetasaselt ja igalepoole peale tõmmatud või mitte.

Kõige parem on aga õlivärviga värvitud asju üldse mitte lakkida.

Müüride värvimine õlivärviga.

Kui on tarvis mõnd tasast müüri, kas ahju või soemüüri või midagi muud õlivärviga värvida, siis peab see müür kõigepealt olema läbi kuiv. On müür kuiv, siis tõmmatakse kruntimisel temale värnitsat seni peale, kuni ta seda omale enam sisse ei tõmba. Nüüd spahkeldatakse ja värvitakse müüri samuti kui mõnda puuasja. Kõik augud ja ärakulunud nurgad parandatakse kipsiga ära. Parandatud kohad tõmmatakse oksapolituriga üle nii kui eespool jutt oli või krunditakse jälle värnitsaga kord üle, enne kui värvima hakatakse. Tsemendiseguga krohvitud pindu ei või vähemalt 2-aasta jooksul peale krohvimist õlivärviga katta, sest tsemendis leiduvad vabad lubjaterakesed kustuvad õhuniiskuse käes pikemat aega ja värv langeb maha.

Väliseid värvimistöid.

Kõige parem aeg väliste värvimistööde jaoks loomulikult on kevad ja suvi, kus päevad pikad, soojuse muudatused õhus väikesed ja õhk kuiv, mille tagajärjel värv ruttu kuivab.

Värvide valmistamine ja värvimine ise läheb täiesti samuti kui sisemiste värvimistööde juures, millest eespool räägitud.

Kruntimine olgu ka siin võimalikult õhuke.

Suured augud tasandatakse enne spahkelkitiga, peenem ja põhjalikum spahkeldamine ei ole igakord mitte nõutav.

Kahest katmisest peale kruntimist enamjagu värvide juures aitab küllalt. Ainult valge värv nõuab kolmekordset pealetõmbamist.

Väliste värvimistööde jaoks võib tarvitada tinavalget, kui seda soovitakse, sest see katab paremine. Ehkki see on mürgine, pole see väliste värvimiste juures inimese tervisele väga hädaohtlik.

Kui väliste värvimistööde jaoks valmistatud värv ei ole tehtud selge värnitsaga, vaid võetud pool värnitsat

ja pool keetmata linaõli, siis ei saa ta mitte nõnda rabe, vaid tuleb paenduvam, nii et paremini puu kuivamisele ja paisumisele järele annab.

Niisuguste pindade värvimisele, mis pea alatasa päikese paiste käes seisavad, tuleb tarvitada ainul kõige paremat värnitsat ja värskelt segatud värvi.

Kui värvi kuivamisega mitte kiiret pole, siis ei tarvitse värvile üldse mingisuguseid kuivamist kiirendavaid lisandeid (sikatiivi, terpentiini jne.) juurde panna. Kunstlikult liig ruttu kuivanud värvid pole mitte vastupidavad.

Kõik need kohad, kuhu vihm otsekohe kõvasti peale langeb ja ka need kohad, kus värv rohkem kulub, nagu aknaplekid, aknaraamide alumised servad jne., tuleb harilikult üks kord rohkem värviga üle tõmmata.

Kohe pärast vihma ei või värvimist ette võtta, samuti ka niiske ilmaga.

Aknaraamide värvimine.

Kui tahetakse värvida aknaraame, siis on seda kõige parem teha nii, et aknad eest ära võetakse ja pukkidele asetatakse.

Uute raamide kruntimine võetakse ette enne klaasimist.

Kruntimisel peetakse hoolega silmas, et kittimise valtsid saaks põhjalikult krunditud.

Kruntimisele järgnev värvimine tuleb ette võtta siis, kui klaasid sisse lõigatud ja ära kititud, nõnda et ka kitt värvi alla läheks.

Hästi läheb töö siis, kui prosside värvimisel tarvitatakse väikest laia pintslit ja ramide värvimisel suurt ümmargust pintslit. Värskelt värvitud aknaid ei tohi iialgi enne ette panna ega kinni tõmmata, kui värv ei ole läbi ja läbi ära kuivanud, vastasel korral kuivavad nad lengide külge kinni ja jäävad näotult lapiliseks.

Uue maja värvimisest.

Kui uus puumaja enne värvimist hästi sooja keetmata linaõliga üle tõmmatakse, siis on mõlemate, niihästi puu kui ka värvi iga harilikust poole pikem. Iseäranis püsiv, peaaegu ärakulumata on värv siis, kui vooderlauad hööveldamata, need enne kuuma, keetmata linaõliga ning pärast üks-kaks korda õlivärviga üle tõmmatakse.

Ennevärvitud asjade värvimine.

Väga tihti tuleb ette juhtumeid, et tarvis on mõni asi, millel värv on kohati kõdunenud, näotuks läinud, uuesti üle värvida.

Et niisugustel juhtudel ilma pikema jututa vanale värvile kohe uus peale tõmmata, see ei lähe. Värv langeb varsti maha ja asi jääb endisest veel inetumaks.

Vana värv tuleb kõik ehk osalt, selle pinnale vaadates, missuguse asjaga meil tegemist, maha võtta ja asi põhjalikult puhtaks teha.

Need kohad, kuhu vana värv peale jääb, tuleb seebi ja veega puhtaks pesta enne kui uut värvi peale tõmmatakse.

Köök ja teised kohad, kust arvata võib, et nad rasvaga ära määrdunud, tuleb põhjalikult mõne kange leelisega, või seebiga ära pesta.

Pärast pesemist tuleb leelis puhta veega põhjalikult ära loputada.

Et vana õlivärvi maha saada, seleks

1) kraabitakse,

2) tarvitatakse mõnda värvi mahavõtmise ainet ja siis kraabitakse,

3) põletatakse ja kraabitakse värvi.

Kui uuesti tahetakse värvida mõnda maja või selle osa, või mõnda muud suuremat asja, siis loomulikult ei ole sugugi tarvis kõike vana värvi maha võtta. Rahuldatakse sellegagi, et ta ämbliku võrkudest ja muust hoolega puhtaks pühitakse ja kui tarvis mõni koht harjaga ja seebiveega üle pestakse, nõnda et kõik mustus ja poripritsmed maha saavad. See kõik jääks muidu pintsli külge; rikub värvi ja värvitud asja.

Kui aga vana värv lahti on löönud, siis tuleb see eemaldada ja nimelt lihtsa kraapimise abil.

1. Vana värvi mahakraapimine. Suurtelt asjadelt, mida üle värvida tahetakse, harilikult ei ole tarvis kõike värvi maha võtta. Ainult see, mis lahti on löönud, ripendab või mullidesse tõusnud, kraabitakse terasest labidakesega maha. Kõik kraapimise läbi paljaks saanud kohad enne värvimist tõmmatakse kruntvärviga üle ja lastakse hästi ära kuivada.

2. Mõnd värvi mahavõtmisvedelikke ja kraapimine. Mööblilt ja väikesematelt asjadelt tuleb vana värv

kõik täiesti maha võtta, iseäranis siis, kui asi varemalt juba mitut korda värvitud või jälle siis, kui tahetakse asjale teist tooni anda.

Vana värv võetakse maha sellekohase leelisega või mõne muu värvi mahavõtmise ainega. Selle ainega tõmmatakse värv üle, mispeale viimane pehmeks läheb ja ennast kergesti mõne kraapimise abinõuga laseb maha kraapida.

Värvi mahavõtmise aineid on palju ja mitmelinnalisi, siin olgu aga mõned nendest nimetatud, mis on järele proovitud ja head leitud.

B e n s o l i i n. See vedelik on otse suurepärane. Teda tõmmatakse vana värvi mahavõtmiseks värvile pintsliga peale. Peaaegu kohe on värv pehme, nii et teda ajaviitmata võib maha kraapida. Isegi igivanad õlivärvid ja polituur lähevad tema käes pehmeks.

Kuid bensoliiniga tuleb ainult väike osa korraga niiskeks teha, sest kui ärasulanud värvi kohe ei saa maha kraapida, kuivab ta uuesti kinni. Bensoliin puule mingisugust mõju ei avalda ja sellepärast asja, mis temaga kokku tehtud, loputada ei tule.

P ü r o o l on pasta, võide sarnane aines, mis vana õlivärvi, polituuri ja tõrva teeb rutemalt kui tunni jooksul pehmeks.

Teda on kõige parem asjale peale tõmmata mõne lapiga, kuid ainult väikesele osale, nii 1 ruutjala suurusele tükile. Pärast seda kraabitakse värv noaga või mõne muu asjaga maha.

Pürool sobib iseäranis hästi püstloodis seisvate asjade puhastamiseks, sest et ta ei jookse.

Juhtub ta paks olema, siis tehakse ta bensoliiniga pehmemaks.

A m m o n i a a k. Vana polituur läheb kergesti ammoniaagiga lahti.

V e e k l a a s. Veeklaasile, nagu seda munade alalhoidmisel tarvitatakse, pannakse pool vett juurde ja tõmmatakse vanale värvile peale, mis kohe pehmeks läheb ja kergesti kraapimisel maha tuleb.

Kui kõik värv esimese peale tõmbamisega maha ei tule, siis tuleb võõpamist korrata ja uuesti kraapida.

F l o o r a l e e l i s. Maalrid võtavad tihti vana värvi maha leelisega, tarvitates selleks flooraleelise pulbrit vees lahundatult. Leelis tõmmatakse pintsliga peale.

Tema võtab värvi hästi maha. kuid seda viisi ei või soovitada, sest et leelis puu peale mõjub. Kui aga siiski tahetakse leelist tarvitada siis peab silmas pidama, et kõik asjad, kust värv leelise või mõne muu sööva ainega maha võeti, tuleb põhjalikult veega puhtaks loputada ja ära kuivatada enne kui neid uuesti värvima hakatakse.

Kui leelis jääb puu aukudesse, siis rikub see puud ja värvi.

Tahetakse mõnd asja leelisega puhastada, siis tuleb enne selle asjale paks kord ajalehepaberit alla panna, nõnda et leelis ei saa põrandale tilkuda. Leelis jätab põrandale pruunid plekid, mida ainult hööveldamisega saab ära kaotada.

3. Põletamine ja kraapimine. Kui antiik mööblit või mõnelt muult asjalt, mis kaetud karniisidega ja nikerdustega, tahetakse ära võtta vana õlivärv, siis on kõige parem värv maha põletada.

Tarvitatakse siin leelist, siis läheb puu pehmeks ja jääb leelisega kokku, värv ei tule soonekestest välja ja nikerdused kaotavad palju oma peensusest.

Põletamise heaks küljeks on veel see asjaolu, et spahkeldus, nõndasamuti ka see osa vanast värvist, mis puu augukestesse on tunginud, jääb alles, misläbi osa tööd kokku hoitakse. Pealegi ei ole tarvis värvitavat asja pesta, vaid värvimisega võib kohe peale hakata.

Värvi mahapõletamiseks tarvitatakse harilikku jootmislampi, nagu „Ätna't". See on samal põhimõttel valmistatud, mis priimuski ja temaga käiakse ka samuti ümber.

Kui lamp on põlema süüdatud, võetakse ta kätte ja lastakse leegiga ettevaatlikult üle värvi edasi-tagasi, kuni värv osalt ära põleb, osalt lahti lööb, nõnda et teda kerge on ära kraapida. Peenematest nikerduse lõigetest võetakse värv taskunoaga välja.

Töö nõuab suurt ettevaatust ja loomulikult peab tema tegija hoolega tähele panema, et puu mitte söele ei läheks või põlema ei hakkaks.

Raudasjade värvimine.

Kõik raudosad, mis niiskuse käes peavad seisma, hakkavad varsti roostetama. Rooste laguneb ikka enam ja enam laiali ja sööb viimaks asjadele augud sisse. Kuid vähese vaevaga võib tarvilise ettevaatuse juures välja-

minekuid suuresti kokku hoida seeläbi, et juba enne kui rooste nähtavale tuleb, raudasjad kohase värviga üle tõmmatakse ja värvitult hoitakse. Oodata, kuni asi roostetama hakkab on äärmiselt ettevaatamata tegu, sest kui rooste küljes, siis ei aita enam värvimine palju, sest värvi all sööb rooste edasi ja tuleb sealt pea nähtavale.

Metallide värvimiseks tarvitatakse teissuguseid värve kui puu värvimiseks.

Kõige parem on tarvitada tinamennikut, mis samuti värnitsa hulka segatakse, nagu teisedki värvid, millest eespool oli jutt.

Värvimine peab sündima kõige suurema hoolega, iseäranis kruntimine. Tehti viimane korratult, siis ei aita teised katmised enam palju.

Peatingimusteks on, et:

1) asi oleks täiesti kuiv,

2) kruntvärv oleks hästi vedel,

3) kruntvärv võimalikult hästi ja õhukeselt peale tõmmatakse ja

4) kruntvärv läbi kuiv oleks, enne kui järgmine värvikord peale tõmmatakse.

Kõik värvitavad raudasjad krunditakse tinamennikuga, mis heale värnitsale hulka pandud. On kruntvärv kuiv, võib asja värvida ükskõik missuguse õlivärviga.

Puu peale või sisse kinnitatavad asjad, nagu akna nurgarauad, lukurauad, vannivitsad jne. tuleb mõlemalt poolt ära värvida, sest muidu ajab niiskus ehk vesi, mis sinna vahele pääseb, raua roostetama ja rooste rikub niihästi raua kui ka puu ära.

Roosteplekid, kui need külge löönud, hõõrutakse värnitsaga kokku, jäetakse paariks päevaks seisma ja kraabitakse rooste siis nii põhjalikult välja kui see vähegi võimalik.

Kõik metallasjad tuleb vähemalt 3 korda värviga üle tõmmata, sest igakord peab äärmiselt õhukeselt katma. Umbes kolme aasta pärast tuleb värvimist korrata, sest sene aja jooksul kaotab värv oma kaitseva jõu.

Majades seisvate raudasjade kruntimiseks väga hästi võib tarvitada rauamennikut. See ei ole mürgine, katab sama hästi ja on peaaegu sama vastupidavusega kui tinamennik.

Tsinkasjad ei roosteta, sellepärast nad värvimist ei nõua. Kui neid aga värvida tahetakse, siis tarvitavad nad erilist ettevalmistust, et värv külge jääks. Harili-

kult seisab see ettevalmistus selles, et tsinkasi, mida värvida kavatsetakse, hõõrutakse enne liivapaberiga üle. Liivapaberiga hõõrumise asemel võib aga ka tarvitada järgmiselt valmistatud peitsi: 1 osa vasevitriooli, 1 osa salpetrihapu vaseoksüüdi ja 1 osa salmiaaku pannakse 64 osa vee sisse. Kui asi peale seda peitsiga pritsimist saab päev otsa kuivada, siis võtab ta õlivärvi täiesti kinni.

Raudplekist katuste värvimine.

Kõige parem on, kui must raudplekk enne katuse katmist mõlemalt poolt värnitsaga krunditakse. Mõnel on viisiks plekk-katust pealtpoolt mitte enne värvida, kui raua ja tagi purukesed roostest on ära söödud. Selleks läheb ainult mõni kuu aega, nõnda et kui katus kevadel peale löödi, siis teda juba sügisepoole võib värvida.

Plekk-katuse mustaks värvimiseks tarvitatakse küünrust, mis värnitsale ja toorele linaõlile hulka segatakse.

Punaseks värvitakse raudmennikuga, inglispunasega või pruunpunasega, mida värnitsale ja keetmata linaõlile hulka pannakse.

Kui kruntimiseks tarvitatakse tinamennikut, siis saab värv palju vastupidavam, kuid ühtlasi ka palju kallim.

Tahetakse vana plekk-katust värvida, siis tuleb enne kõik lahtine värv põhjalikult maha kraapida. Paljaks-kraabitud kohad tuleb üks kord värviga rohkem üle tõmmata. Kõige paremini on üksikud raudosad rooste vastu kaitstud, kui seda 4—5 korda portland-tsemendi veega üle võõbata. Niisugune vedelik olgu umbes rõõsakoore paksune. Puutub aga raud alaliselt veega kokku (veeanumad), siis on veel parem valmistada vedelikku portland-tsemendist ja kooritud piimast, mis väga heaks raua kaitsevärviks osutub.

Värvimine liimivärviga.

Liimivärvi tarvitatakse üksnes majade sisemiste värvimiste jaoks.

Liimivärv tuleb tublisti odavam kui õlivärv, kuid ta ei ole mitte nii vastupidav, ja kui niisugune värv määrdinud on, siis pole teda võimalik pesta vaid peab uuesti katma.

Liimivärviga võib värvida paberit, müüri ja hööveldamata puud. Hööveldatud puu jaoks ei kõlba ta sellepärast, et liimivärv ei ole paenduv, nõnda et ta puuga saaks ühes paisuda, kui see niiskuse käes paisub, ja jälle kokku kuivada, kui puu kokku kuivab. See ongi põhjuseks, miks liimivärv hööveldatud puu küljest lahti lööb.

Et seda ette ei tuleks, siis tõmmatakse siledad puuseinad ja laed enne liimivärviga värvimist papiga üle.

Materjale ja tööriistu.

Maalriliim	*Pintsleid.*
Kriidijahu.	*Potte.*
Värve (tooni andmiseks).	*Rohelineseep.*

Sideaine.

Sideaineks liimivärvi juures, nagu nimi juba näitab, on harilik maalriliim.

Värvid.

Peavärviks on kriidijahu. Sellele lisatakse neidsamu värve juurde, mis õlivärvide valmistamiselgi tarvitatakse, peaasjalikult umbrat ja ookrit.

Et valgele kriidivärvile sinakat tooni anda, selleks tarvitatakse berliinisinist (ultramariini). Ka küünrust ja tsinnoobrit tarvitatakse tooni andmiseks, kuid neid on raske segada. Nüüdselajal sulatatakse küünrus enne ära kas liimivees või äädikas.

Potid.

Potid peavad olema võimalikult suuremad. — Vanad pangid kõlbavad kõige paremine.

ETTEVALMISTUSETÖID.

Müüride parandus. Kõik praod, naelaaugud ja mahalöödud servad tuleb enne värvimist ära parandada. Selleks valmistatakse kipsist, vähesest liivast ja veest paks puder.

Pärast seda kui augud on veega märjaks kastetud selleks, et kips paremini külge hakkaks, lüüakse nad segu täis ja tõmmatakse labidaga pealt siledaks.

Seebiveega niisutamine. Kui liimivärviga krohvitud müüri tahetakse värvida, siis tuleb müür enne seebi-

veega ära niisutada. Niipalju seepi sulatatakse soojas vees ära, et vesi katsudes sõrmede vahel libedana tundub. Selle sooja sulatise sisse kastetakse suur pintsel ja tehakse müür märjaks.

Vaigu- ja rasvaplekkide kaotamine. Vaiguste ja rasvaste kohtade külge liimivärv ei hakka, mispärast enne värvimist need kohad oksalakiga või polituuriga üle tõmmatakse.

LIIMIVÄRVI VALMISTAMINE.

Et liimivärv alal ei hoidu, siis tuleb ta alati otsekohe värvimise algul valmistada.

8—10 tahvlikest odavat maalriliimi pannakse paari liitri veega ööks otsaks ligunema. Järgmisel päeval tõstetakse nõu tule ja segu soendatakse hoolega ümberliigutades seni kui liim ära sulab. Aga segu ei tohi keema minna ja vaht, mis peale tõuseb, tuleb hoolega ära riisuda.

Nüüd võetakse pangi või mõne suurema nõu sisse natuke vett ja segatakse sinna nii palju kriiti juurde, et paras paks puder saab.

Teise nõu sees tehakse värvist veega paras segu ja kallatakse kriidisegule hulka nõndapalju kui seda tarvis läheb selleks, et värvile parajat tooni anda. Nüüd kallatakse liimivesi juurde ja tehakse värv paksuselt parajaks.

Kõige parem on värvi enne proovida. Selleks tõmmatakse teda paberi, või papi peale. Kui ta siin ära kuivab ja käega ületõmmates tolmuna käe külge hakkab, siis tuleb liimivett veel juurde lisada. Läheb värv jahtumisel potis liig paksuks, siis tuleb vähe sooja vett juurde valada.

Liimivärv tehakse paksuselt vedela hapukoore või kõrdi sarnaseks, siis laseb ta ennast kõige paremine peale tõmmata. Liimi on siis paras jagu, kui värv jahtumisel süldi sarnaseks läheb. Enne tarvitamist tuleb värv soojendada nõnda et ta vedelaks läheb.

Liimivärvi tuleb alati korraga niipalju valmis segada, et teda ulataks kõige töö jaoks.

Seda sellepärast, et peaaegu võimata on teistkordsel segamisel sama värvitooni saada kui enne oli ja osalt ka sellepärast, et uue segu valmistamise ajaks jääb töö

seisma, seinale tõmmatud värv kuivab ära ja kui sealt tööd edasi jätkatakse, siis jääb see koht kirjuks.

Tihti jääb siin värvi üle, mis möödapääsematu. Värvi tuleb alati, nagu öeldud, enne tööle hakkamist proovida. Kuivanult on värv hulga heledam kui märjalt.

LIIMIVÄRVIGA VÄRVIMINE.

Liimivärviga töötamine peab sündima kiirelt. Kui värvitakse suurt ruumi, siis peab mitu inimest tööl olema. Üks, näiteks on ülal telingul ja värvib ülaltpoolt, teine seisab all ja värvib altpoolt.

Peatingimus, et värv tuleks ühetasane, seisab selles.

1) et töötatakse nii suure pintsliga kui võimalik;

2) et pintsliga alati ühes sihis tõmmatakse, mitte ristirästi;

3) et värvitud koha serv ei saaks ära kuivada enne kui pintsel uuesti sinna jõuab. Vaheaega ei või siin teha. Isegi söögiaeg, kui see juhtub kätte tulema, tuleb ohvriks tuua, sest muidu võib juhtuda, et kõik töö rikutud saab.

Kui värvitakse seina, siis tõmmatakse pintsliga ülesse ja alla, pahemalt poolt paremale poole liikudes. Värvitakse lage, siis tõmmatakse pintsliga puulage pikuti kiudu ja krohvitud lage valguse sihis.

Värv tuleb ühetasaselt laiali tõmmata, kusjuures kõvasti ei tohi pintsli peale vajutada. Hea on, kui üks läheb värvimisega ees ja teine tagajärel kohe tasandab märga seina, nõnda et kuhugile pintsli jälgi ei jää.

Liimivärvi-töö tuleb vahetpidamata ära teha. Kui ta joonik või lapiline saab, tuleb värv maha kraapida, seebiveega jälle üle tõmmata ja siis uuesti värvida.

Krohvitud lagi ja seinad saavad ilusad siis, kui enne värvimist nad hästi värvinõrga kuid kangesti liimise veega üle tõmmatakse, ära kuivada lastakse, siis seebiveega üle tõmmatakse ja alles pärast selle kuivamist ära värvitakse.

Värvimisel tuleb pintsel alati täis võtta, nõnda et seinal värvi rikkalikult oleks. Pangis ehk potis tuleb värv tihti ümber liigutada. Liimivärviga ei või siis värvida, kui ta alles kuum on.

VANA LIIMIVÄRVI ÜLEVÄRVIMINE TAPEEDIL VÕI PUUL.

Kui vana liimivärvi tapeedil või puul tahetakse uuesti üle värvida, siis tuleb vana värv enne seebiveega üle tõmmata.

Ülетõmbamisel ei või nii kõvasti hõõruruda, et vana värv lahti tuleks. Tahmases ja rasvases ruumis, nagu köögis, tuleb pintslile vähe kõvemini peale litsuda kui muidu, kuid siiski ei tohi värvi maha pesta. Peaasi on see, et vana värvi pind saaks seebivett täis joodetud. Kui värv väga vana, siis on soovitavam teda maha kraapida.

VANADE KROHVLAGEDE VÄRVIMINE.

Kui tahetakse vana krohvlage uuesti üle värvida või valgeks teha, siis tuleb kõik vana värv, mis lahti on löönud, maha kraapida ja lagi seebivett täis imbutada.

On seebivesi kuivanud, tõmmatakse lagi liimivärviga valgeks või värviliseks.

VANA PAPPLAE VÄRVIMINE.

Kui vana värv on paks ja lahti löönud, siis tuleb see ettevaatlikult vee ja käsnaga maha pesta. On vihm läbi jooksnud ja lakke plekid jätnud, siis tuleb järgmiselt toimetada.

1. Esimene viis. Pleki kohad imbutatakse täis puhast liimivett. Pärast liimivee ärakuivamist kliisterdatakse plekile õhuke valge, nõndanimetatud kliistripaber peale. Kui see omakorda kuiv, tõmmatakse lagi seebiveega üle ja pärast selle kuivamist tehakse liimivärviga kas valgeks või värviliseks.

2. Teine viis seisab selles, et plekikohad tõmmatakse enne oksapolituuriga ja siis valge õlivärviga üle. On viimane täiesti kuiv, pestakse lagi seebiveega üle ja pärast selle kuivamist tehakse liimivärviga kas valgeks või värviliseks.

Lage valgendades või värvides tuleb pintsliga samuti rikkalikult värvi võtta ja aknast sisse langeva valguse sihis edasitagasi tõmmata.

PLIITADE JA AHJUDE VÄRVIMINE.

On pliit või ahi üles tehtud klasuurimata pottkividest või koguni telliskividest, siis harilikult valgendatakse niisugust ahju liimivärviga.

Enne kui seda tegema hakata, tuleb kõik müüripuru või vana värv, kui see olemas, maha kraapida. Augud täidetakse kipsiga täis, nii kui sellest eespool jutt oli ja servad parandatakse sama materjaliga ära. On paranduskohad ära kuivanud, tõmmatakse need oksalakiga üle. Pärast viimase kuivamist pestakse ahi või pliit seebiveega üle ja kui nüüd kõik kuiv on, siis tehakse liimivärviga valgeks.

Ahjude küljest kukub tihtilugu kangema kütmise juures tükke maha. Enne valgendamist tuleb kõik niisugused kohad ära parandada. Kui parandatud kohad kuivad, tõmmatakse ahi seebiveega üle ja tehakse liimivärviga valgeks.

LIIMIVÄRV TAPEETIDE ASEMEL.

Kui tahetakse, et mõnes toas ühevärvilised seinad oleksid, siis tarvitatakse tihti tapeetide asemel liimivärvi.

See on ilus ja sel teel võib saada ütlemata meeldivaid värve, nagu sinist, mida tapeetidega võimata saada. Kuid värvimine on algajal raske ja ühtlus kipub kahtlaseks jääma. Kui mõnd tuba, mis enne tapeeditud oli, tahetakse liimivärviga värvida, siis ei või värvi otsekohe tapeetide peale tõmmata, sest viimaste värv lööb kergesti liimivärvist läbi.

Niisugused seinad tuleb enne paberiga või seinapapiga üle tõmmata ja alles siis värvida.

Punastel tapeetidel on harilikult aniliini värv peal ja see lööb niihästa paberist kui ka värvist läbi, seepärast on tarvis niisugused tapeedid enne liimivett täis imbutada ja alles siis paberiga üle kiilsterdada.

JOONTE TÕMBAMINE.

Tahetakse ülesse värvitud seinale joont tõmmata, siis tehakse seda joonlaua ja joonpintsli abil.

Lainelise seinapinna juures tarvitatakse pehmet, paenduvat joonlauda. Joonlaud olgu meetri pikkune ja vaasitud servaga. Vaas pööratakse seina poole, kui joont tõmmatakse. Horisontaalsed ehk pindloodis jooned tulevad lae järel mõõta, kuna püstloodis minevad jooned ära märgitakse loodnööriga.

Joonpintslid olgu pehmetest harjastest või koguni karvadest tehtud.

VANA VIIS SEINU PRITSIDA.

Tihti näeme vanades mõisamajades ja ka endistes härrasmajades, et seinad on värvitud ja dekoreeritud väga ilusalt, mis tihtilugu on tapeetimisest maitserikkam.

Üks lihtne viis, kuidas niisuguseid seinu saada, on nõndanimetatud pritsimine, millega igaüks kergesti hakkama saab. Seda toimetatakse järgmiselt.

Sein pestakse seebiveega ära ja värvitakse siis mõne liimivärviga, näiteks kuldookriga üle.

Sellejärel tehakse need värvid valmis, millega pritsida tahetakse, ütleme, punane, roheline ja valge, igaüks ise potti. Nüüd kastetakse suur pintsel sügavalt mõne värvi sisse ja pritsitakse äkilise viskega kõik värv pintslist seinale. Nii tehakse edasi, kuni kõik sein on üle pritsitud. Siis võetakse järgmine värv käsile, ja nii edasi, kuni kõik värvid läbi. Töö tagajärjeks on suuruse poolest väga mitmesugused punased, rohelised ja valged täpid kollasel põhjal.

Hea on, kui lagi põrand ja need osad seinast, mis puhtaks peavad jääma, enne paberiga kinni kaetakse. Ka tuleb pintslist igakord pärast värvisse kastmist muist värvi potti tagasi lüüa, sest muidu tulevad seinale väga suured ja liig sümmeetrilised plekid.

Pritsida võib niihästi krohvitud, papiga ületõmmatud kui ka paberiga kliisterdatud seinu.

SHABLOONIGA VÄRVIMINE.

Tahetakse seinale mõnd kaunistust või kirja korduvalt maalida ja ei suudeta seda vabalt käega teha, siis võetakse seks tarvitusele shabloon.

Soovitud kiri maalitakse kõvale, kuid mitte paksule paberile ja lõigatakse siis välja. Kui see töö tehtud, tõmmatakse paber värnitsaga üle ja lastakse ära kuivada.

Kui kiri mitmevärviline peab olema, tuleb iga värvi jaoks ise shabloon lõigata.

Värvimisel tarvitatakse kõva, lühikeseks lõigatud pintslit ja paksu värvi.

Shabloon tuleb alati kõvasti sirge hoida ja selle pinna ligi litsuda, kuhu kirja tahetakse maalida.

Kui kiri maalitud, pannakse pintsel käest ja võetakse shabloon kahe käega ära, nõnda et ta ei libiseks ja tehtud kirja ei rikuks.

Shabloone võib tarvitada niihäsi liimivärvide kui ka õlivärvide juures. Tarvitamisel tuleb vaadata, et alumine pool oleks kuiv kui seinale pannakse, nõnda et sinna plekke ei jääks.

VÄRVIMINE KRIITVÄRVIGA.

Kriitvärvi tarvitatakse ainult hööveldamata puu värvimiseks, olgu need aiad, võred, küünid või muud.

Kriitvärvi valmistamine.

Kriiti segatakse külmavee hulka nõnda palju, et paras kört saab. Siis võetakse ¼ kilogrammi seepi ja sulatatakse 2 liitri vee sees ära. See sulatis, samuti ka 1 liiter värnitsat valatakse kriidile juurde. Peale selle veel 2 liitrit värskelt keedetud rukkijahukliistrit. Niihästi seebivesi kui ka kliister peavad olema soojad, et värnits segi läheks. Juhtub värv paks saama, siis tehakse ta vedelaks kas seebivee või heeringa soolvee abil.

Värv segatakse enne vee sees ära ja lisatakse siis kriidile enam ehk vähem juurde, nii nagu seda maitse nõuab.

Valmistehtud värv peab olema, paksu koore paksune. Ta tuleb hästi segi kloppida ja ka värvimise ajal tihti liigutada, muidu vajub värv põhja ja värvitav asi ei saa ühtlane.

VANADE MAJADE LOOMULIK HALL VÄRV.

Värvimata vanad majad lähevad aja jooksul iseloomulikult halliks. Kui niisugust maja parandatakse või temale mõni uus osa juurde ehitatakse, siis võib ka uuele puule samasuguse värvi anda kui vanal. Selleks ei ole muud tarvis, kui uued kohad rauavitrooliveega üle tõmmata. Rauavitriool on veel sellepoolest hea, et ta puud mädanemise eest kaitseb.

KROHVITUD SEINTE JA MÜÜRIDE VÄRVIMINE.

Lubi. Müüride värvimiseks tarvitatakse lupja. Tahetakse, et müürid valgeks jääksid, võetakse puhas valge kustutamata lubi. Tahetakse kivimaja kollaseks värvida, lisatakse lubjale mõnd kollast värvi, nagu kuldookrit hulka. Ooker tuleb aga enne vee sees vedelaks teha ja siis vähehaaval maitse järele lubjale hulka valada.

Lupjamisel on tähtis, et lubi värskelt kustutatud oleks, sellepärast peab lupjaja ise lupja kustutama. — Seda toimetatakse järgmiselt.

Hea puhas põletatud lubi pannakse laudpõrandale hunikusse või mõnesse puutünni. Siis valatakse temale vähehaval vett peale, nõnda et ta peenikeseks pulbriks läheb. Kui ta on ära jahtunud, sõelutakse ta liivasõelast läbi ja võetakse kõik kivid ja liivaterad välja.

Kui lubi kustutamisel vedelaks läks, võib teda ka vedelast peast sõelast läbi lasta.

Lupjamiseks tarvisminevale hulgale kallatakse niipalju vett juurde, et segu piima või vedela koore sarnane saab. Enne tarvitamist proovitakse lupja, sest tema katab alles pärast kuivamist. Tehti lubi paks, siis praguneb see pärast kuivamist ja langeb maha.

Lupjamisvedelik peab vähemalt päev otsa valmistehtult seisma, enne kui ta tarvitusele võetakse. Lupjamiseajal tuleb segu sagedasti ja põhjalikult liigutada, muidu valgub lubi põhja. Et lubjavärv pärast kuivamist määrdivaks ei jääks, selleks lisatakse lubjapiimale enne värvimist soola ja maarjajääd juurde.

L u p j a m i n e. Seda tehakse suure lupjamispintsliga. On müür väga krobeline, nagu pritskrohv seda on, siis pritsitakse sinna ka pintslist lupja peale ja tõmmatakse pärast siledaks.

Oli müür enne värvitud, siis tuleb värv enne maha kraapida, nimelt kõik see, mis lahti.

P a r a n d u s e d. Kõik augud ja mahalöödud nurgad tuleb enne lupjamist müürilubjaga ära parandada. Müürilubi valmistatakse kustutatud lubjast ja liivast, nõnda et 1 osa lubja kohta 2—3 osa liiva tuleb.

LAUDA LUPJAMINE SEESPOOLT.

Tihti on meie laudad seespoolt kõik muud, aga mitte meeldivad, kuid ometi on see väga kerge asi neid seest valgeks teha ja ühtlasi ka igasugustest haigusidudest puhastada.

Selleks ei ole muud tarvis kui lupja.

Värskelt kustutatud valgele lubjale, mis lauda lupjamiseks on määratud, pannakse juurde 1 osa vett ja ¼ osa kooritud piima, võib ka petipiim olla. Siis lisatakse veel vett juurde, nõnda et lubi „piimaks“ muutuks, ja jäetakse üheks päevaks seisma.

On lubjapiim valmis, siis pühitakse enne lupjamist lauda lagi, seinad ja kõik, mis sees on, hästi puhtaks. Mõistagi, et loomad väljas peavad olema. Nüüd segatakse lubi hästi segi ja hakatakse suure lupjamispintsliga lupjama. Aga kergem on seda tööd teha lihsta aiapritsiga. Veel parem aga erilise lupjapritsiga. Pritsist läheb lubi suure hooga ja tungib isegi sinna, kuhu pintsel teda ei vii. Lubi olgu hästi vedel. Märjast peast ei ole teda nähagi, valgeks teeb ta alles kuivanult.

Kui kord ära nähakse, kui kerge ja odav on lauda lupjamine, siis ei jäeta lautu enam niisuguseks, nagu nad praegu on.

VÄRVIMINE PUNASE (ROOTSI) VÄRVIGA.

Punane värvimuld (Falu värv) *Suur jõhvpintsel*
Rauavitriool *Peen rukkijahu*
Värnits

Ettevalmistusetöid. Rootsi- ja soomevärve tarvitatakse meil veel võrdlemisi vähe, kuid see värv on odav ja katab hästi iseäranis hööveldamata pindu. Korrapäraselt uuendatud rootsivärv kaitseb puud paremini kõdunemise vastu kui vana pragunenud ja osalt mahalangenud õlivärv. Nende värvide koosseis on väga mitmesugune, siinkohal toome ühe retsepti, mille järele värvile ka värnitsat juurde lisatakse.

2½ kg rauavitrioolі sulatatakse 60 liitri keeva vee sees ära. Selle sulatise sisse klopitakse või vispeldatakse 2½—3 kg peenikest rukkijahu, nõnda et see tükki ei jää. Nüüd keedetakse segu 15—20 minutit ja lisatakse siis kiirelt segades 10 kg punast värvimulda (Falu värvi) juurde. Kui värv on sekka segatud, keedetakse segu jälle umbes pool tundi. Lõpuks lisatakse värvile, kui ta on alles kuum, 1 liiter värnitsat hulka ja klopitakse hoolega segi. Nüüd ongi värv valmis.

Kui teda suuremal hulgal tarvis läheb, siis keedetakse mitu pajatäit järgimööda ja kallatakse ühte puutünni kokku, kus ta pärast segi klopitakse, et kõik ühesugune saaks.

Värvimine. Seda värvi tarvitatakse elumajade ja igasuguste teiste ehitiste väljaspoolt värvimiseks. Värvimine ise on kerge ja ei nõua suurt oskust. Vana värvi alt maha kraapida ei tule, ainult need kohad tuleb puhtaks lükata, kus värv juba lahti läinud.

PEITSIMINE, POONIMINE JA LAKKIMINE.

Peitsimine. Üks kergematest puu värvimise viisidest on selle peitsimine mõne peitsiga. Et asi pärast libedaks ja läikivaks läheks, poonitakse või poleeritakse ta veel ära.

Peits on nii vedel ja läbipaistev, et puu toim täiesti nähtavaks jääb.

Peitse on väga mitut värvi ja väga mitmesuguse puu järeletegemiseks. On olemas tamme peits, mahooni peits, pähklapuu peits, mustapuu peits ja peale selle veel punane, sinine, roheline, kollane, violett jne. peits

Peits sulatatakse vee sees ära ja tõmmatakse siis asjale pintsli, käsna või linase lapiga peale. Ta peab niisama vedel olema kui vesi ja peale tõmmata tuleb ta hästi ühtlaselt.

Kui mõnd lepapuust asja mahooni peitsiga üle tõmmata ja pärast ära poleerida, siis võib teda vaevalt päris eht mahoonipuust ära tunda.

Valge tamm tehakse tumedamaks tamme peitsi ehk jälle vedela pähklipuu peitsi abil.

Kui õunapuu musta peitsiga üle tõmmata, siis on see täiesti mustapuu sarnane.

Järeletehtud mahoonipuu saab tumedam, kui ta kroomkaaliveega üle tõmmatakse.

Et peitsitud asjad läigiksid, poonitakse või poleeritakse nad ära.

Poonimine (vahatamine). Kõige ilusam ja toredam on peitsitud asi siis, kui ta on poonitud.

Poonimist ei või enne ette võtta, kui asi on täiesti kuiv.

Poonimisvaha kas ostetakse poest või jälle valmistatakse ise vahast ja terpentiinist. Vaha sulatatakse ära ja valatakse niipalju terpentiini vähehaaval juurde, et segu pärast jahtumist paraja salvi paksune oleks.

Poonimisvaha tõmmatakse linase lapiga asjale peale ja harjatakse harjaga puu sisse. Harjatakse seni, kuni asi katsudes kuiv tundub, enam ei määri ja hästi läigib. Mida rohkem harjatakse, seda parem.

Et värvitav asi mitte nii tundelik ei saaks ja igasuguseid plekke kergesti peale ei võtaks, selleks võib poonitud asja lõpuks veel lakiga üle tõmmata. Lakk tuleb kiirelt, ühetasaselt ja hästi õhukeselt peale tõmmata.

Lakkimine. Kui ei taheta nii palju vaeva näha, nagu seda tarvis läheb poonimisel, siis aitab sellestki, kui peitsitud asjad piirituslakiga ära lakkida. Lakitud pind saab ilusam, kui ta üks kord on piirituslakiga, teinekord kopaallakiga üle tõmmatud.

PÕRANDATE VÄRNITSAGA ÜLETÕMBAMINE.

Põrandate värnitsaga ületõmbamiseks tarvitatakse head kuuma värnitsat.

Mõistagi, et põrand enne õlitamist tuleb ära hööveldada või vähemalt piinlikult puhtaks küürida.

PÕRANDA LAKKIMINE.

Kui põrand ei ole uus, tuleb ta enne lakkimist üle hööveldada. Seda võib ka ise teha kaheinimese höövliga, kui mõni teine mees appi võetakse ja kui naelapead enne hööveldamist vähe sügavamale lüüa.

Esimene kord tõmmatakse põrand üle hästi sooja värnitsaga.

Kui värv ära kuivab, nõnda et ta enam ei kleebi, milleks harilikult oma 3 päeva ära kulub, tõmmatakse põrand äärmiselt õhukeselt kuuma linaõliga üle. See nõuab kuivamiseks juba kaua aega — nii 14 päeva ümber — enne kui lakkima võib hakata.

Lakkimiseks tarvitatakse mõnd head põrandalakki, mis valmistehtult ostetakse. Lakitakse suure maalripintsliga. Kõik tõmbed tuleb teha suure hoolega ja hästi ühtlaselt. Pintsel peab käima pikuti laudu. Hea on akna alt peale hakata ja sisselangeva valguse sihis edasi minna. Suure põranda juures on väga otstarbekohane, kui korraga kaks või rohkem meest lakivad.

Milgil tingimusel ei või lakitud põranda peale minna enne kui see täiesti kuiv ei ole. Lakk tarvitab kuivamiseks vähemalt 8 päeva aega.

Et vanu lakitud põrandaid uuesti lakkida, tuleb need enne puhtaks pesta, või kui nad väga mustad on, siis soodaveega küürida. Sooda- või seebikivivesi ei tohi aga mitte nõnda kange olla, et ta vana laki maha võtaks.

Kohad, kust lakk ära on kulunud, tõmmatakse enne uut lakkimist õliga üle.

TAPEETIMINE.

Tapeedid
Kliister
Trepp
Kliisterdamislaud.
Suur kliisterdamispintsel
Tapeetimishari
Joonlaud.

MATERJALIDE OSTMINE.

Et ära määrata, kui palju tapeete tarvis läheb, tuleb kõikide ruumide seinapindala ära mõõta, kusjuures uksed ja aknad üldpinnast maha arvatakse. Kui nüüd teatakse, et iga tapeedirull on 50 sentimeetrit lai ja 7½ meetrit pikk, siis on kerge välja arvata, mitu rulli tapeete tarvis läheb.

KLIISTERDAMISLAUD.

Kui kliisterdamislauda ei ole, siis tuleb see teha, mille valmistamine ei tekita suuri raskusi. Maal peaks igas majas seesugune laud olema.

Kliisterdamislaud peab olema vähemalt 3 meetirt pikk ja 60 sentimeetrit lai.

Laud tuleb teha ¾-tollilistest (2-sentimeetrilistest) punnitud ja hästi ärahööveldatud laudadest, mis ilma liimimata kokku lüüakse, lihtsalt kolme põõnaga, millest kaks äärmist umbes 30 sentimeetrit otsadest eemal olgu.

KLIISTRI KEETMINE.

1 kilogramm pehmet nisujahu vispeldatakse 5 liitri külma vee hulka. Kui kõik hästi segi löödud, pannakse pada tulele ja kliister lastakse minutit 20 keeda kusjuures teda alatasa vispeldatakse. Kliister peab olema hästi veniv ja täiesti ilma tompudeta. Kui teda jahtumise ajal ka veel vähe vispeldada, siis kaob vaht ära, kui see juhtus peale tulema. Ei ole nisujahu käepärast, siis võiks kliistrit valmistada ka kartulitärklisest.

AUKUDE PARANDAMINE.

Enne kui tapeetima hakatakse, tuleb kõik seintes olevad augud ära parandada kas — papiga löödud seinal — paberiga kinni kliisterdades, või — krohvitud seinal — kipsi täis lüües.

Vanad tapeedid, kui need lahti on löönud, kistakse kõik maha.

Kui eelmine tapeetimine halvasti oli tehtud, ja tapeedid nurkadesse kotti jäänud, siis tuleb ka need maha kiskuda, nõnda et nurgad hästi sirged tuleks.

KUIDAS MÜÜRE TAPEETIMISE JAOKS ETTE VALMISTADA.

Juhtub mõnes ruumis müüre olema, mis soojaks läheva, siis tuleb nende pealt vanad tapeedid maha kiskuda. On müür krobedalt krohvitud, tuleb see enne paberiga üle kleepida, mida samuti toimetatakse kui tapeetimist. Sileda krohvi peale võib tapeedi otsekohe panna, kuid enne tuleb müür hästi ära kliisterdada, muidu võib juhtuda, et tapedid müüri küljest lahti lähevad.

PUUSEINTE TAPEETIMINE.

Kõik puuseinad, mida tapeetida tahetakse, tuleb enne seinapapiga üle tõmmata. Isegi niisugused kohad, mis muidu nähtaval ei ole, nagu kapitagused jne. Ilma papita seinale tõmmatud tapeet käriseb varsti lõhki.

Papiga ületõmbamist toimetatakse järgmiselt:

Papp lõigatakse valmis pikkadeks tükkideks. Tükid tõmmatakse käsnaga või vette kastetud pintsliga märjaks.

Sedaviisi niisutatult jäetakse nad umbes 15 minutiks seisma, „kokku tõmbuma“, nagu öeldakse. Pärast seda võetakse alles niiske papp ja lüüakse papinaeltega seinale. Papitükid pannakse ligistikku tükk tüki kõrvale.

Koht, kus servad kokku puutuvad, kliisterdatakse paberiribadega üle.

TAPEETIDE LÕIKAMINE.

S e r v a l õ i k a m i n e. Enne kui tapeet parajaks lõigatakse, tuleb temal serv ära lõigata. Seda tehakse kõige paremine järgmiselt:

Lõikaja istub toolile ja toetab jalakontsad vastu põrandat, jalapöidu ülespoole hoides. Tapeedirull pannakse nüüd põidadele, kust see põrandale ei saa veereda.

Nüüd võetakse tapeedi otsast kinni ja hakatakse parempoolset, kirjata serva ära lõikama. Kuna parem käsi lõikab, rullib pahem käsi põlvel tapeeti jälle rulli tagasi.

P a r a j a k s l õ i k a m i n e. Kui kõikide rullide servad on ära lõigatud, tuleb tapeedid paras-pikaks lõigata. Seda tehakse järgmiselt.

Tapeedirull pannakse seinale nii kõrgele, kui kõrgelt tapeetida tahetakse. Hoitakse siis üks ots kinni ja lastakse rull seina mööda põrandani maha libiseda. Nüüd märgitakse alumine serv ära. Pärast seda pannakse tapeet kliisterdamislauale parempool ülespidi. Kliisterdamislaud seisku keset tuba pukkidel. Ühe otsa peale, mis ülemiseks otsaks jääb, pannakse mõni puhas lauatükk, mis tapeeti koku rullimast hoiab, kuna märgi kohta, mis alumiseks otsaks jääb, risti üle tapeedi kõva joonlaud pannakse. Ülejäänud rull võetakse paremasse kätte ja, kuna pahema käega kõvasti joonlaua peale litsutakse, käristatakse paremaga rullipoolne ots ära. Nii saadakse ilma kääridata tasane serv.

Nüüd pannakse tapeedirull ärarebitud tükile peale, kiri samuti ülespidi, ja tõmmatakse kirjeldatud viisil uus tükk otsast ära.

Lühemad tapeeditükid, mis uste ja akende kohta tarvis läheb, tuleb nii lõigata, et kiri kokku läheks, nagu pikkadegi juures.

KLIISTERDAMINE.

On sarnased ettevalmistusetööd tehtud, võime hakata tapeetima. Selleks nihutame pealmise tapeeditüki nõnda, et tema ots ja külg laua otsa ja servaga täiesti ühte langeksid. Nimetame seda külge paremaks küljeks. Nüüd tõmmatakse pintsliga tapeedile õhukeselt kliistrit peale. Pintsel peab liikuma seespoolt väljapoole. On üks pool ära kliisterdatud, nihutatakse tapeet laua teisele, ütleme vasakule servale, jällegi nõnda, et tapeedi- ja lauaservad täiesti ühte langeksid. Siin kliisterdatakse tapeeditüki teine pool ära. Tuleb hoolega silmas pidada, et paremal lauaserval parem tapeedi pool ja vasakul luaserval vasak pool kliisterdatud saaks. Muidu määrime laua kliistriga kokku, nõnda et järgmise tapeeditüki kirjakülg ka

määritud saaks. Nõndasamuti peab alati ka pintsliga tõmbamine seespoolt väljapoole käima. Tõmbame teistpidi, siis ei saa meie kuidagimoodi ära hoida, et kliistrit tapeedi alla, tapeedi kirjapoole peale ei satuks ja selle ära ei määriks.

Kui tapeeditükk on valmis kliisterdatud, pööratakse see kaheks kokku, nõnda et kliisterdatud küljed vastamisi tuleksid ja alumine ots natuke kõrgemale kui keskpaika ulatuks. Seda tehakse selleks, et kriister ära ei kuivaks. Osalt aga ka selleks, et siis tapeeditükk lühem ja ümber käia kergem oleks, ja viimaks ka veel selleks, et muidu, kui tükk pikk ja kokku pööramata oleks, alumine ots oma kliisterdatud poolega varem seinale tõmmatud tapeedi, kirjapoole ülemist otsa kohale pannes, ära määriks.

TAPEEDI SEINALE TÕMBAMINE.

Tapeetima hakatakse nurga poolt akna poole. Kõigepealt tõstetakse trepp kohale. Trepi ülemisele astmele pannakse tapeetimishari valmis, et see hästi käepärast oleks.

Nüüd võetakse tapeeditüki ülemistest nurkadest kinni, hoitakse väljasirutatult kahe käe vahel, lastakse rippuda ja viiakse treppi mööda üles, kus ülemine serv oma koha peale passitakse. On see tehtud ja ripub nüüd tapeeditükk täiesti loodina alla, siis lüüakse harjaga kergesti paar korda tapeedi keskpaika, nõnd et viimane seina külge jääks. Pärast seda litsutakse kõik tapeet seina külge sel teel, et harjaga keskpaigast väljapoole tõmmatakse.

Kui ülemine pool sedasi seina külge on kliisterdatud, siis minnakse trepilt maha, võetakse ülespöördud otsa nurkadest sõrmeotstega kinni ja tõmmatakse otseloodis allapoole tapeet lahti. Lahtitõmmatud tapeet litsutakse samaviisi seina külge kui üleminegi ots.

Alati tuleb tapeet harjaga keskpaigast seina külge lüüa ja siis seespoolt väljapoole siluma ja litsuma hakkata. Nõnda tuleb selleks teha, et tapeedi alla mitte õhumulle ei jääks.

Juhtus aga siiski, et mõnesse kohta õhumullid jäivad, siis ei aita muud kui tõmmatakse tapeeditükk üht otsapidi seina küljest lahti, lastakse õhk välja ja litsutakse siis uuesti seina külge.

Juhtub tapeeditükk alumisest otsast pikk olema, siis litsutakse ta joonlauaga kõvasti vastu seina ja põranda liistu ning rebitakse üleliigne osa ära.

Kui joonikuid tapeete seinale tõmmatakse, siis peab esimene tükk loodiga kohale pandama. Loodiks olgu siin pika peenikese nööri otsa seotud võti või mõni muu raske asjake. Loenööri lae all hoides näeme kohe, kas tapeet on õieti asetatud. Mustrid aga olgu juba enne, nimelt lõikamise ajal hästi kokku passitud. Hiljemini passida on raske või koguni võimatu.

Akende ja uste kohal tuleb muidugi parajad pikad tükid lõigata ja nimelt nõnda, et kiri ühte passiks. On viimane tükk lai, siis lõigatakse ta ukse või akna kattelauda mööda parajaks.

Et nurgad ilusad saaksid, selleks ei või ühe tapeeditüki äärt mitte laialt teise seina peale lasta. Kui tarvis, lõigatakse tapeeditükk kitsamaks. Järgmine tükk lastakse nõnda seina peale, et tema äär umbes 1 sentimeetri võrra üle eelmise tüki ääre ulatuks. Niisugune väike vahe ei paista kirjast välja. Ei tehta seda, siis jäävad nurgad krobeliseks ja voldiliseks.

BORDID (ÄÄRISED).

Võimata on ülemisi tapeediservi nõnda kohale passida, et kõik servad ilusad oleksid ja ühe sirgjoone moodustaksid. Sellepärast tõmmataksegi neile peale bord.

Enne seaditakse kõik bordiribad kliisterdamislauale üksteise kõrvale. Ribad olgu nii pikad, et neid väljasirutatud kätega parajasti sirge hoida võib. Iga tükk, mis kliisterdatud, tuleb kohale panna. Muidu läheb tema rulli ja määrdib ära.

Kuldliist.

Bordi asemel võib tarvitada ka kuldliiste. Need lüüakse peenikeste naeltega seina külge kinni.

Materjalide tarvitusnormid maalritööde juures.

On värvimisele tulev pindala väike, siis ei hakka vististi keegi värvi ise kodus värnitsaga segama, vaid kauplusest juba ostab selle valmishõõrutud kujul. Iseäranis raske on valgeid õlivärve värnitsaga kokku hõõruda ilma värvihõõrujata või maalrikivita. Kuid ka müügilolevad valmisvärvid on mõnikord paksud ja neile tuleb enne värvimist värnitsat juurde lisada juba isikliste kogemuste ja katsete põhjal.

Alljärgnevas normistikus on arvestatud kuivade värvidega, kõik värvid ja värnits on igalpool arvestatud 1 ruutmeetri värvitava pinna kohta. Soovitakse aga mõnesuguse töö juures tarvitada valmisvärve, siis leiame selle hulga, kui vastavas punktis kõikide kuivade värvide ja värnitsa hulga 1 ruutmeetri kohta kokku arvame ja saadud värvihulka korrutame selle pindala suurusele ruutmeetrites, mida värvida kavatsetakse, sest värvihulk jääb ikka samaseks, kas ostame meie seda hõõrutud kujul või kuiva värvina ja värnitsat ning neid ise kokku segame. Siin juures on muidugi eeldatud, et värv on ostes täiesti tarvitamisvalmis ja sinna värnitsat enam juurde lisada ei pruugi. Seisab aga kellelgi suurem värvimistöö ees, siis ostetakse kuive värve ja segatakse neid värnitsaga kokku töö juures, mis tuleb muidugi odavam, kui valmisvärvi ostes. Valgeid õlivärve hõõrutakse värnitsaga kokku kas värvihõõrujas või maalrikivil. Omajagu rahalist kulu nõuavad ka pintslid. Keskmistes tingimustes arvatakse et iga 350 ruutmeetri õli või liimivärviga katmise juures kulub ära üks ½ kg raskusega pintsel. Lupjamistööde juures on pintslikulu veelgi suurem ja siin arvatakse iga 200 ruutmeetri lupjamispinna kohta 1 pintsel kaaluga 1 kg.

Uste ja akende värvimisel arvestatakse värvimispinda ukse või akna avause järele (lahtikäiva osa kõr-

gus korrutatud laiusele). Sellejuures arvutatakse järgmiselt:

a) akna suveraami värvimine kahelt poolt 0,75 avausest
b) akna talveraami värvimine kahelt poolt 0,75 „
c) aknapiitade värv. ühes raamistusega 0,75 „
d) aknalaua värvimine 0,25 „

Akna värvimine kokku 2,50 avausest

e) ukse värvimine kahelt poolt ühes piitade ja raamistusega 2,50 avausest.

Väikesemate asjade värvimine, nagu treppide, trepikäsipuude, keeruliste karniiside, vihmaveerennide ja mööbli juures suurendatakse värvi materjalide kulunorme 10% võrra. Valge õlivärvi juures on igalpool arvutatud tsinkvalge värviga. Tahetakse nüüd aga tsinkvalge asemel tarvitada tinavalget, siis tuleb suurendada tsinkvalge kaalunormi ½ võrra.

A. PUUPINDALA VÄRVIMINE.

1. Uute hööveldatud pindade kruntimine 1 ruutmeetri peale:

värnitsat 0,054 kg
ookrit või tsinkvalget 0,015 kg
Kokku 0,069 kg

2. Vana värvimata seisnud pindade kruntimine 1 ruutmeetri peale:

värnitsat 0,130 kg
ookrit või tsinkvalget 0,037 kg
Kokku 0,167 kg

3. Maalrikiti valmistamine 1 kg. peale arvatud:

a) sisemiste pindade jaoks:

värnitsat 0,10 kg
maalriliimi 0,10 „
kriiti 0,65 „
ookrit 0,15 „
Kokku 1,00 kg

b) välispindade jaoks:

värnitsat 0,22 kg
kriiti 0,64 „
ookrit 0,14 „
Kokku 1,00 kg

4. Vana värvitud või uuelt krunditud välisseinte värvimine puumajadel kollase õlivärviga (ookriga) ühes spahkeldamisega ja vana värvitud pindadel kraabitud kohtade kruntimisega 1 ruutmeetri peale:

a) 1 kord värvides:

värnitsat	0,10	kg
ookrit	0,05	„
Kokku	0,15	kg
kitti	0,06	kg

b) 2 korda värvides:

värnitsat	0,16	kg
ookrit	0,09	„
Kokku	0,25	kg
kitti	0,06	kg

5. Vana värvitud või uuelt krunditud pindade värvimine valge õlivärviga ühes spahkeldamisega ja vana värvitud pindadel kraabitud kohtade kruntimisega 1 ruutmeetri peale:

a) 1 kord värvides:

värnitsat	0,055	kg
tsinkvalget	0,062	„
ultramariini	0,001	„
Kokku	0,118	kg
kitti	0,06	kg

b) 2 korda värvides:

värnitsat	0,105	kg
tsinkvalget	0,105	„
ultramariini	0,002	„
Kokku	0,212	kg
kitti	0,09	kg

6. Vana värvitud või uuelt krunditud põrandate värvimine kollase õlivärviga ühes spahkeldamisega 1 ruutmeetri peale:

a) 1 kord värvides:

värnitsat	0,085	kg
ookrit	0,045	„
Kokku	0,130	kg
kitti	0,09	kg

b) 2 korda värvides:

värnitsat	0,130	kg
ookrit	0,071	„
Kokku	0,201	kg
kitti	0,09	kg

7. Värvitud pindade lakkimine 1 kord 1 ruutmeetri peale:

õlilakki	0,09	kg

B. KROHVI-, TELLISKIVI- JA POTTKIVIPINDADE VÄRVIMINE.

8. Krohvitud väliste või sisemiste pindade värvimine valge õlivärviga ilma kruntimata 1 ruutmeetri peale:

a) vana värvitud pinda mööda 1 kord kattes:

värnitsat	0,058	kg
tsinkvalget	0,058	„
ultramariini	0,001	„
Kokku	0,117	kg

b) Vana värvitud pinda mööda 2 korda ühes kraabitud kohtade kruntimise ja spahkeldamisega 1 ruutmeetri peale:

värnitsat	0,150	kg
tsinkvalget	0,130	„
ultramariini	0,003	„
Kokku	0,283	kg
kitti	0,09	kg

9. Uute krohvitud pindade värvimine 2 korda ühes kruntimisega ja spahkeldamisega 1 ruutmeetri peale:

värnitsat	0,300	kg
tsinkvalget	0,203	„
ultramariini	0,004	„
Kokku	0,507	kg
kitti	0,18	kg

10. Vana värvitud telliskivi või pottkivi pindade värvimine valge õlivärviga ilma kruntimata 1 ruutmeetri peale:

a) 1 kord värvides:

värnitsat	0,058	kg
tsinkvalget	0,058	„
ultramariini	0,001	„
Kokku	0,117	kg

b) 2 korda värvides ühes kraabitud kohtade kruntimise ja kittimisega:

värnitsat	0,150	kg
tsinkvalget	0,130	„
ultramariini	0,003	„
Kokku	0,283	kg
kitti	0,05	kg.

11. Värvimata pindade värvimine 2 korda valge õlivärviga ühes kruntimise ja spahkeldamisega 1 ruutmeetri peale:

värnitsat	0,250	kg
tsinkvalget	0,200	„
ultramariini	0,004	„
Kokku	0,454	kg
kitti	0,09	kg

C. RAUDPINDADE VÄRVIMINE.

12. Raudpindade kruntimine õlivärviga, 1 ruutmeetri peale:

värnitsat	0,023	kg
rauamulda	0,0075	„

13. Vana värvitud või uue krunditud pinna värvimine ühes kraabitud kohtade kruntimisega 1 ruutmeetri peale:

a) 1 kord värvides:

värnitsat	0,057	kg
tinavalget	0,075	„
ultramariini	0,002	„
Kokku	0,134	kg

b) 2 korda värvides:

värnitsat	0,095	kg
tsinkvalget	0,125	„
ultramariini	0,003	„
Kokku	0,223	kg

14. Vana värvitud või uuelt krunditud plekk-katuste värvimine rauamullaga õli peal ühes kraabitud kohtade kruntimisega:

a) 1 kord värvides:

värnitsat	0,072 kg
rauamulda	0,048 „
Kokku	0,120 kg

b) 2 korda värvides:

värnitsat	0,12 kg
rauamulda	0,08 „
Kokku	0,20 kg

D. LUPJAMINE JA LIIMIVÄRVIDEGA KATMINE.

15. Seinte või lae valgendamine lubjaga ühes kruntimisega 1 ruutmeetri peale:

a) 1 kord kattes lupja 0,65 kg
b) 2 korda kattes lupja 1,00 „

Et lubjatud pind ei määriks, selleks lisatakse lubjaveele juurde iga ruutmeetri kohta soola 0,025 kg. ja maarjajääd 0,01 kg.

16. Pindade värvimine valge liimivärviga 2 korda ühes kruntimisega 1 ruutmeetri peale:

kriiti	0,270 kg
maalriliimi	0,013 „
seepi	0,003 „
ultramariini	0,003 „

17. Pindade katmine värvilise liimivärviga 1 ruutmeetri peale:

a) 1 kord värvides:

kriiti	0,16 kg
maalriliimi	0,013 „
seepi	0,003 „

värvi — tooni andmiseks 0,013—0,025 kg.

b) 2 korda värvides:

kriiti	0,250 kg
maalriliimi	0,025 „
seepi	0,003 „

värvi — tooni andmiseks 0,025—0,05 kg.

18. Hoonete fassaadide värvimine 2 korda värvilise lubjavärviga 1 ruutmeetri peale.

a) ühetooniliseks:

lupja 0,7 kg
Värvi tooni andmiseks 0,03—0,05 kg.

b) kahetooniliseks:

lupja 0,7 kg
värvi tooni jaoks 0,03—0,05 kg

E. TAPEETIMINE.

19. Seinte ja lagede makulatuurpaberiga kleepimine 1 ruutmeetri peale:

paberit ruutmeetr. 1,15
tärklist 0,045 kg
maalriliimi 0,02 „

20. Puuseinte ja lagede katmine papiga, 1 ruutmeetri peale:

pappi rtm. 1,05
krohvinaelu 28 tk.

21. Seinte tapeetimine tapeetidega enne kleebitud makulatuurile või vana tapeedi mööda ühes bordi kleepimisega 1 ruutmeetri peale:

tapeeti (laius 0,5 mtr., pikkus 7,5 mtr.) 0,26 rulli
tärklist 0,045 kg
maalriliimi 0,007 „
bordi — tarvidust mööda.

22. Tapeetide puhastamine valge leivaga 1 ruutmeetri peale:

valget leiba 0,07 kg.

23. Õlivärviga värvitud seinte ja lagede pesemine roheliseseebiga 1 ruutmeetri peale:

rohelistseepi 0,036 kg

24. Plekk-kestaga ahjude katmine ahjulakiga, 1 ruutmeetri peale:

ahjulakki 0,105 kg.

25. Rootsivärviga puupindade värvimine 1 kord värvisegu keetmisega 1 ruutmeetri peale:

rukkijahu peenikest 0,008 kg
vasevitriooli 0,01 „
või rauavitriooli 0,013 „
soola 0,006 „
värvimumla 0,016 „

Eespooltoodud rootsivärvi valmistamisel toimetatakse järgmiselt: värvimuld keedetakse vasevitrioolis kuni sulamiseni, peale selle lisatakse juurde rukkijahu ja keedetakse veel tund aega. Saadud segule lisatakse soolvett juurde paraja paksuse saamiseks.

26. Uute kruntimata puupindade katmine kresolaadiga (põlevkiviõlist valmistatud imbutusaine) 1 kord, kresolaati soojendades kuni 100° C 1 ruutmeetri peale:

kresolaati 0,16 kg

27. Vana kruntimata puupindade katmine kresolaadiga 1 kord, seda soendades kuni 100° C, 1 ruutmeetri peale:

kresolaati 0,25 kg.

Näide: Soovitakse värvida puumajal 5 akent avausega 1,00×1,50 m. ja 4 ust 0,90×2,00 m. tsinkvalge õlivärviga. Aknad ja uksed on uued ja ennevärvimata. Avauste kogupind on 5(1,00×1,50) +4(0,90×2,00)=14,7 m². Uksi ja aknaid värvitakse kahelt poolt koos piitadega, sellepärast tuleb avause pindala kasvatada kahe ja poole kordseks, või kogupindala oleks 2,5×14,7=36,75 ruutmeetrit. Leida tarvisminevate kuivade värvide ja värnitsa hulk.

1) § 1 järele akende ja uste kruntimine:

värnitsat 36,75×0,054=1,98 kg
tsinkvalget 36,75×0,015=0,55 „

2) § 5-b järele krunditud uste ja aknaraamide värvimine 2 korda valge õlivärviga ühes spahkeldamisega:

värnitsat 36,75×0,105=3,86 kg
tsinkvalget 36,75×0,105=3,86 „
ultramariini 36,75×0,002=0,073 „
kitti 36,75×0,09 =3,3 „

3) § 3 järele spahkelkiti valmistamine: ⅔ värvitavast pinnast (umbes praegusel korral) asub sisemistes ruumides ja selle jaoks tuleb valmistada liimi peal.

a) Sisemist pinda kokku 36,75×0,66=24,50 ruutmtr. ja kitti sisemiste pindade jaoks: 3,3×0,66=2,2 kg.

värnitsat	2,20×0,10=0,22	kg
maalriliimi	2,20×0,10=0,22	„
kriiti	2,20×0,65=1,43	„
tsinkvalget	2,20×0,15=0,33	„
Kokku	2,20	kg

b) Välimised pinnad kokku oleks 12,25 ruutmeetr. ja tarvisminev hulk kitti 1,1 kg.

värnitsat	1,10×0,22=0,24	kg
kriiti	1,10×0,64=0,71	„
tsinkvalget	1,10×0,14=0,15	„
Kokku	1,10	kg

Või üldse kokku läheb värvi materjali:

värnitsat	6,30	kg.
tsinkvalget	4,89	„
ultramariini	0,073	„
maalriliimi	0,22	„
kriiti	2,14	„

Tarvitatud kirjandus:

1) K. Key — Hjälp dig själf i bo och byggnad.
2) M. Пріоровъ — Какъ надо строить дома.
3) Лютыкъ — Производство малярныхъ работъ.
4) Матвѣевскій — Опытный маляръ.
5) Eesti Wabariigi raudtee ehitustööde normid.
6) Расцѣночная вѣдомость Московской городской управы.
7) Гр. Н. И. Рошефоръ — Урочное положеніе.
8) Prof. Foerster — Taschenbuch für Bauingenieure.

Tapeedi- ja värvikauplus

Gustav Israel

Harju tän. 46, kõnetr. 31-50.

ANGROO DETAIL

Tapeeti

alati rikkalikus valikus ilusates mustrites.

□ □ □

Seinapappi, aknaklaasi, ilu- ja aaderdamispabereid, põranda- ja teisi maalrivärve ja lakke, emailvärve, pintsleid ja muid maalritööstustarbeid.

Hinnad võistlemata odavad.

—

GUSTAV ISRAEL,

Tapeedi- ja värvikauplus

Harju tän. 46. **Harju tän. 46.**